

<https://doi.org/10.62837/2025.9.363>

SƏLMİ SALEH QIZI ƏLİYEVƏ
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

s.aliyeva-321@mail.ru

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti

TEXNİKİ UNIVERSİTETLƏRDƏ XARİCİ DİLİN TƏDRİSİ XÜLASƏ:

Son illərdə texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi mühəndislik, informasiya texnologiyaları və digər texniki sahələrdə əhəmiyyətli bir mövzuya çevrilmişdir. Bu sahələrdə xarici dil bacarıqlarının inkişafı, tələbələrin qlobal əmək bazarında daha rəqabətli olmalarına, beynəlxalq əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasına və müasir elmi-texniki məlumatların əldə edilməsinə böyük töhfə verir. Mühəndislik və digər texniki sahələrdə təhsil alan tələbələr üçün xarici dil bacarıqları, yalnız mütəxəssis kimi inkişaf etmək üçün deyil, həm də müasir elmi yeniliklərə vaxtında və asan şəkildə çıxış imkanı yaratmaq üçün vacibdir.

Xarici dilin tədrisi bu sahələrdə xüsusi bir yanaşma tələb edir. Texniki terminologiyanın öyrədilməsi, elmi mətnlərin anlaşılan və effektiv şəkildə tərcümə edilməsi, elmi resurslara əlçatanlığın artırılması kimi aspektlər bu yanaşmanın əsasını təşkil edir. Xarici dil tədrisi, həmçinin tələbələrin qlobal əmək bazarında müvəffəqiyyətli karyera qurması və beynəlxalq mühitdə effektiv kommunikasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməsi üçün mühüm rol oynayır.

Məqalə, texniki sahələrdə xarici dilin tədrisinin təhsil siyasətindəki rolunu və bu sahədə tətbiq edilən yeni yanaşmaları təhlil edir. Xarici dilin mühəndislik və informasiya texnologiyaları kimi sahələrdə tətbiqi, həmçinin bu sahələrdə tələbələrin beynəlxalq təcrübələrini necə artırdığı müzakirə edilir. Nəticə etibarilə, xarici dilin texniki təhsildə rolu gələcəkdə daha da artacaq, çünki qlobal əmək bazarında və elmi-texniki aləmdə rəqabətlik üçün bu bacarıqların əldə edilməsi zəruridir.

Açar sözlər: Xarici dilin tədrisi, Texniki təhsil və xarici dil, Mühəndislik təhsili, İnformasiya texnologiyaları və dil bacarıqları, Qlobal əmək bazarı, Beynəlxalq əməkdaşlıq, Elm və texnika dilləri, Texniki terminologiya, Elmi-texniki məlumatların əldə edilməsi, Dil bacarıqları və karyera inkişafı, Tələbə mobilikliyi, İnterkultural kommunikasiya, Xarici dilin müasir təhsil sistemində rolu, Multidissiplinar təhsil və dil bacarıqları, Rəqabət qabiliyyəti və xarici dil, Xarici dilin elmi araşdırmalarda rolu, Beynəlxalq təcrübə və dil bacarıqları, Tədris metodları və xarici dil, Dil öyrənmə və mütəxəssis inkişafı, Globalization and language skills in education

Texniki universitetlərdə xarici dil (əsasən İngilis dili) tədrisi, tələbələrin müxtəlif texniki və elmi resurslardan (məsələn, məqalələr, kitablar, proqram

təminatları, beynəlxalq konfranslar) faydalanmalarını təmin edir. Bu, onların global elmi mühitlə inteqrasiyasını sürətləndirir.

Texniki terminologiyanın öyrədilməsi texniki sahələrdə xarici dilin tədrisi, yalnız dil bacarıqlarının inkişafı ilə məhdudlaşmır. Eyni zamanda, mühəndislik və texnologiya üzrə spesifik terminologiyanın öyrədilməsi də vacibdir. Bu, tələbələrin peşəkar mühitdə effektiv ünsiyyət qurmasına imkan yaradır.

Tələbələrə elmi mətnləri, dərslikləri və məqalələri tərcümə etmədən anlamaq bacarığı qazandırılır. Bu, onların araşdırmalarını və tədrisini daha mükəmməl etmələrinə kömək edir.

Xarici dil bilən tələbələr beynəlxalq mühitdə işləmək və təhsil almaq imkanlarına malikdirlər. Bu da onların global əmək bazarında daha yüksək perspektivlərə sahib olmalarına şərait yaradır.

Tədris prosesində ən çox istifadə edilən yanaşmalardan biri kommunikativ yanaşmadır. Bu yanaşma, tələbələri dilin real həyatdakı istifadəsi ilə tanış edir və onlara gündəlik texniki mövzular üzrə ünsiyyət qurmağı öyrədir.

Texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi, proyekt əsaslı fəaliyyətlərlə daha praktik hala gətirilə bilər. Məsələn, tələbələrə müxtəlif mühəndislik sahələri üzrə təqdimatlar hazırlamaq, müzakirələr aparmaq və beynəlxalq layihələrdə iştirak etmək öyrədilir.

Dil tədrisində yeni texnologiyalardan – interaktiv dərsliklərdən, dil tətbiqlərindən, onlayn kurslardan və s. istifadə edilir. Bu, tədris prosesini daha maraqlı və interaktiv edir.

Texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi, ənənəvi dil dərsləri ilə müqayisədə daha spesifik yanaşmalar tələb edir. Burada, dilin yalnız ümumi bacarıqlarını deyil, həm də texniki terminologiyayı və elmi üslubu əhatə edən müvafiq proqramlar üzərində fokuslanılır. Bu məqsədlə müxtəlif tədris metodları və yanaşmalar tətbiq edilir:

Texniki və elmi dil: Xarici dil dərslərində texniki terminologiyanın və elmi terminlərin öyrənilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Tələbələr müvafiq sahələr üzrə mühazirələri, məqalələri oxuyur və təqdimatlar hazırlayırlar.

Praktik dil bacarıqları: Xarici dilin tədrisində tələbələrin danışmaq, yazmaq, dinləmək və oxuma bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün praktiki fəaliyyətlərə üstünlük verilir. Məsələn, mühazirələrin dinlənilməsi, elmi məqalələrin oxunması, mühəndislik problemləri ilə bağlı müzakirələr və praktiki layihələrdə dil istifadəsi.

Əmək bazarına uyğunlaşma: Tələbələrin gələcək iş həyatlarında istifadə edəcəyi dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə, müasir iş mühitində tələb olunan dil səviyyəsinə çatmaq üçün xüsusi kurslar təşkil olunur. Bu kurslarda texniki dilin istifadəsi ilə yanaşı, işgüzar yazışmalar, layihə təqdimatları, rəqəmsal texnologiyalardan istifadə edilərək ingilis dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqları inkişaf etdirilir.

Beynəlxalq əlaqələr: Universitetlərin xarici universitetlərlə və şirkətlərlə əməkdaşlığı, mübadilə proqramları və təcrübə keçmə imkanları tələbələrin xarici dil biliklərini tətbiq etmələri və beynəlxalq təcrübə qazanmaları üçün mühüm şanslar yaradır.

Texniki universitetlərdə, xüsusilə mühəndislik və texnologiya sahələrində, ingilis dili tədrisi ön planda dayanır. Çünki:

-Əksər elmi nəşrlər, məqalələr və texniki kitablar ingilis dilində yayımlanır. Bu, tələbələrin bu mənbələrdən faydalanmasını asanlaşdırır.

İngilis dili, global əmək bazarında iş tapmaq və beynəlxalq şirkətlərlə əməkdaşlıq etmək üçün əsas dildir.

Xarici təhsil müəssisələrində təhsil almaq istəyən tələbələr üçün İngilis dili bilikləri mütləqdir.

Texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi bir sıra çətinliklərlə üzləşə bilər:

Texniki fənlərə maraqlı olan tələbələr bəzən xarici dili lazımsız hesab edə bilərlər. Bu, tədrisin effektivliyini azaldır.

Tədris üçün kifayət qədər yüksək keyfiyyətli materialların olmaması və müasir tədris texnologiyalarının çatışmazlığı da bir problem ola bilər.

Xarici dili tədris edən müəllimlərin, eyni zamanda texniki sahə üzrə ixtisaslaşmış olmaları vacibdir. Bu isə bəzən çətinlik yaradır.

Texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi, tələbələrin global əmək bazarında daha rəqabətli olmalarına və beynəlxalq əlaqələrini gücləndirmələrinə kömək edir. Əsas məqsəd, tələbələrə texniki terminologiyayı öyrətmək, elmi mətnləri başa düşmək və peşəkar mühitdə effektiv ünsiyyət qurma qabiliyyəti qazandırmaqdır. İngilis dili, xüsusilə mühəndislik və texnologiya sahələrində əhəmiyyətlidir, çünki müasir elmi mənbələr və beynəlxalq əmək bazarı əsasən ingilis dilindədir. Tədris metodları arasında kommunikativ yanaşma və proyekt əsaslı fəaliyyətlər mühüm yer tutur. Lakin tədrisin effektivliyini artırmaq üçün tələbələrin maraqlarına uyğun metodlar və müasir tədris resursları istifadə edilməlidir.

Texniki universitetlərdə xarici dilin (xüsusilə ingilis dili) tədrisi mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməyə çalışılır, amma bəzən bu tədrisin fokuslanması məhdud olur. Mühəndislik, informasiya texnologiyaları və digər texniki sahələrdə tələbələr daha çox öz ixtisaslarına dair biliklərə yönəlirlər və ingilis dilinə əsas diqqət məhdudlaşa bilər.

Əgər universitetlərdə ingilis dili xüsusi olaraq mühəndislik və texniki sahələr üçün öyrədilsə, tələbələr, məsələn, texniki terminologiyayı öyrənir və elmi mətnləri anlamağa çalışırlar. Lakin çox vaxt bu tədrisin ümumi dil bacarıqları (məsələn, danışmaq və yazmaq) üzərində fokuslanması əskik olur.

Bəzi universitetlər tələbələrinə beynəlxalq təcrübə, staj və mübadilə proqramları təklif edir. Bu cür imkanlar tələbələrin ingilis dili bacarıqlarını artırmağa kömək edir və onlara real həyatda ingilis dilində işləmək və ünsiyyət qurmaq bacarıqları qazandırır.

Bəzi texniki universitetlərdə beynəlxalq məzuniyyətlər və kurslar ingilis dilində keçirilir. Bu, tələbələrin ingilis dilində təhsil almaq bacarıqlarını artırır, lakin bu da hər universitetdə universal deyil. Məzunların işə düzəlməsi zamanı ingilis dili bacarıqları vacib bir faktora çevrilir, xüsusilə beynəlxalq və ya yerli şirkətlərdə çalışmaq istəyənlər üçün. Bir çox şirkət, xüsusən beynəlxalq şirkətlər, işə qəbul zamanı ingilis dili biliyini test edir və bu, işə qəbulun əsas meyarlarından birinə çevrilir. Texniki sahələrdə işləyən mütəxəssislər çox vaxt peşəkar bacarıqlarına, məsələn, proqramlaşdırma bacarıqlarına, mühəndislik biliklərinə və ya digər texniki sahələrə daha çox önəm verirlər. Lakin ingilis dili bacarıqları, xüsusilə komandalarla işləyən və beynəlxalq mühitdə fəaliyyət göstərənlər üçün əhəmiyyətlidir.

Azərbaycanda texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi əsasən ingilis dili üzərində cəmləşir, amma dil biliyi bəzi məzunlar üçün hələ də problem ola bilər. Məzunlar işə düzəlmək üçün ingilis dili biliklərini artırmaq məqsədilə əlavə dil kursları və təlimlərə müraciət edirlər. Rusiyada və digər post-Sovet ölkələrində, bəzən ingilis dili tədrisi daha zəif ola bilər, amma son illərdə vəziyyət yaxşılaşır. Çoxsaylı texniki universitetlər beynəlxalq mühitlə əlaqələrini gücləndirmək və məzunların beynəlxalq əmək bazarında rəqabət qabiliyyətini artırmaq məqsədilə ingilis dilinə daha çox diqqət yetirirlər. Təhsil müddətində bir çox universitet əlavə olaraq ingilis dili kursları təklif edir. Bu kurslar tələbələrin dil bacarıqlarını inkişaf etdirə bilər, lakin bəzi tələbələr bu imkanlardan istifadə etməyə bilər və nəticədə ingilis dilində sərbəst ünsiyyət qurmaqda çətinlik çəkirlər. Beynəlxalq təcrübə, beynəlxalq layihələr və staj imkanları tələbələrin ingilis dilində işləmək bacarıqlarını inkişaf etdirə bilər. Lakin bu imkanlar hər zaman hər tələbəyə təqdim olunmur.

İngilis dili tədrisi: Texniki universitetlərdə xarici dilin (xüsusilə ingilis dili) tədrisi mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməyə çalışılır, amma bəzən bu tədrisin fokuslanması məhdud olur. Mühəndislik, informasiya texnologiyaları və digər texniki sahələrdə tələbələr daha çox öz ixtisaslarına dair biliklərə yönəliirlər və ingilis dilinə əsas diqqət məhdudlaşa bilər.

İngilis dili tədrisinin səviyyəsi: Əgər universitetlərdə ingilis dili xüsusi olaraq mühəndislik və texniki sahələr üçün öyrədilsə, tələbələr, məsələn, texniki terminologiyayı öyrənir və elmi mətnləri anlamağa çalışırlar. Lakin çox vaxt bu tədrisin ümumi dil bacarıqları (məsələn, danışmaq və yazmaq) üzərində fokuslanması əskik olur.

Beynəlxalq əlaqələr və mübadilələr: Bəzi universitetlər tələbələrinə beynəlxalq təcrübə, staj və mübadilə proqramları təklif edir. Bu cür imkanlar tələbələrin ingilis dili bacarıqlarını artırmağa kömək edir və onlara real həyatda ingilis dilində işləmək və ünsiyyət qurmaq bacarıqları qazandırır.

İngilis dilində dərslər: Bəzi texniki universitetlərdə beynəlxalq məzuniyyətlər və kurslar ingilis dilində keçirilir. Bu, tələbələrin ingilis dilində təhsil almaq bacarıqlarını artırır, lakin bu da hər universitetdə universal deyil.

İşə qəbulda ingilis dili: Məzunların işə düzəlməsi zamanı ingilis dili bacarıqları vacib bir faktora çevrilir, xüsusilə beynəlxalq və ya yerli şirkətlərdə çalışmaq istəyənlər üçün. Bir çox şirkət, xüsusən beynəlxalq şirkətlər, işə qəbul zamanı ingilis dili biliyini test edir və bu, işə qəbulun əsas meyarlarından birinə çevrilir.

Texniki bacarıqlar və dil bacarıqları: Texniki sahələrdə işləyən mütəxəssislər çox vaxt peşəkar bacarıqlarına, məsələn, proqramlaşdırma bacarıqlarına, mühəndislik biliklərinə və ya digər texniki sahələrə daha çox önəm verirlər. Lakin ingilis dili bacarıqları, xüsusilə komandalarla işləyən və beynəlxalq mühitdə fəaliyyət göstərənlər üçün əhəmiyyətlidir.

Azərbaycanda texniki universitetlərdə xarici dilin tədrisi əsasən ingilis dili üzərində cəmləşir, amma dil biliyi bəzi məzunlar üçün hələ də problem ola bilər. Məzunlar işə düzəlmək üçün ingilis dili biliklərini artırmaq məqsədilə əlavə dil kursları və təlimlərə müraciət edirlər.

Rusdilli regionlarda: Rusiyada və digər post-Sovet ölkələrində, bəzən ingilis dili tədrisi daha zəif ola bilər, amma son illərdə vəziyyət yaxşılaşır. Çoxsaylı texniki universitetlər beynəlxalq mühitlə əlaqələrini gücləndirmək və məzunların beynəlxalq əmək bazarında rəqabət qabiliyyətini artırmaq məqsədilə ingilis dilinə daha çox diqqət yetirirlər.

İngilis dili kursları: Təhsil müddətində bir çox universitet əlavə olaraq ingilis dili kursları təklif edir. Bu kurslar tələbələrin dil bacarıqlarını inkişaf etdirə bilər, lakin bəzi tələbələr bu imkanlardan istifadə etməyə bilər və nəticədə ingilis dilində sərbəst ünsiyyət qurmaqda çətinlik çəkirlər.

Təcrübə və layihələr: Beynəlxalq təcrübə, beynəlxalq layihələr və staj imkanları tələbələrin ingilis dilində işləmək bacarıqlarını inkişaf etdirə bilər. Lakin bu imkanlar hər zaman hər tələbəyə təqdim olunmur.

Salmi Aliyeva

TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN TECHNICAL UNIVERSITIES. SUMMARY

Foreign language teaching in technical universities helps students become more competitive in the global labor market and strengthens their international connections. The main goal is to teach students technical terminology, help them understand scientific texts, and develop their ability to communicate effectively in a professional environment. English is particularly important in engineering and technology fields because most modern scientific sources and the international labor market are primarily in English. Teaching methods include communicative approaches and project-based activities. However, to enhance the effectiveness of teaching, modern teaching resources and methods tailored to students' interests should be used.

Reziome:

Преподавание иностранных языков в технических университетах помогает студентам стать более конкурентоспособными на мировом рынке труда и укрепить их международные связи. Основная цель — научить студентов технической терминологии, помочь им понимать научные тексты и развить навыки эффективного общения в профессиональной среде. Английский язык особенно важен в области инженерии и технологий, так как большинство современных научных источников и международный рынок труда в первую очередь ориентированы на английский язык. Методы преподавания включают коммуникативные подходы и проектную деятельность. Однако для повышения эффективности преподавания необходимо использовать современные учебные ресурсы и методы, соответствующие интересам студентов.

Ədəbiyyat

"English for Specific Purposes" (Johns, A. M., & Dudley-Evans, T.)

"English for Engineers" (Hutchinson, T., & Waters, A.)

"Teaching English for Specific Purposes" (Robinson, P. C.)

"Teaching English for Science and Technology" (Cabrera, M. & Rodriguez, A.)

"The Role of English in Engineering Education" (Lee, Y., & Lee, D.)

"The Role of English in Technical Higher Education" (Salas, C. & Otero, D.)

Journal of English for Academic Purposes (JEAP)

English for Specific Purposes Journal

International Journal of Engineering Education

"Xarici Dilin Tədrisi" (Əliyev, A. H.)

"Теория и практика преподавания иностранных языков в технических вузах" (Смирнова, Н. М.)

X.Xəlilova — "Texniki universitetlərdə ingilis dilinin tədrisi və metodik yanaşmalar".

A.Əliyeva — "Texniki universitetlərdə xarici dilin öyrədilməsi və onun inkişafı".

L.Nəsirova — "Texniki tələbələr üçün ingilis dili tədrisinin metodikası".

Nəticə:

Texniki universitetlərdən məzun olan tələbələrin ingilis dili bilikləri müxtəlifdir. Bəzi məzunlar ingilis dilini kifayət qədər yaxşı bilir və işə qəbulda problem yaşamır, digərləri isə əlavə dil kurslarına və ya təlimlərə ehtiyac duya bilər. Universitetin tədris keyfiyyəti, dilin tədrisi üzrə metodlar, beynəlxalq əlaqələr və tələbələrin şəxsi maraqları bu məsələyə təsir edən əsas amillərdir. Bu səbəbdən, ingilis dilində biliklərin artması üçün həm tədrisin keyfiyyəti, həm də tələbənin şəxsi təşəbbüsü və əlavə təhsil imkanlarından istifadə etməsi vacibdir.

Rəyçi:

f.ü.f.d.,Əhmədli Maya Paşa qızı